

AMINTIRI DIN TIMPUL RĂZBOIULUI 1916 – 1918

Text îngrijit

Maria Mihăilescu

Amintirile de pe Frontul Românesc ale medicului militar Alice Stamati-Claudian sunt scrise în primăvara anului 1976, după 60 de ani de la începutul Războiului pentru Întregirea Neamului.

Trecerea timpului nu a afectat aducerile aminte ale autoarei; ele au rămas proaspete, purtând amprenta unei mari sensibilități:

„La vârsta mea, am socotit că nu e de prisos să scriu aceste rânduri „aduceri aminte” – ce au fost trăite, de o tânără româncă, fostă pe atunci studentă a Facultății de Medicină din București, aduceri aminte în care eu îmi depăn o parte din firul vieții, ce a fost tors, începând din ziua de 14 August 1916, până spre sfârșitul lunii august 1918”.

Amintirile reprezintă și o motivație autobiografică, sentimentală. Alice Stamati a fost fiica colonelului Vasile Stamati, figură luminoasă și plină de eroism, comandant al Regimentului 32 „Mircea”, remarcat în luptele de la Câmpulung, Dragoslavele, Lerești. Moare eroic în marea epopee a Mărășeștilor.

Războiul în vâltoarea lui o face martoră directă a evenimentelor, mai întâi ca externă la Spitalul Colțea din București, devenit spital militar.

Studiile din anii facultății s-au împlinit și tragic și sublim cu orice viață salvată.

Paginile amintirilor sunt însoțite de fotografii în care alături de medicul sublocotenent Alice Stamati apar prof. dr. Iacob Iacobovici, medic locotenent Alexandru Crăiniceanu, medic locotenent din Legiune Ardeleană, Silviu Țeposu, locotenent Dan Hiottu, aghiotant al

generalului Alexandru Averescu (devenit mareșal în 1930), ofițeri din Misiunea americană și alții.

Cel ce și-a slujit țara cu armele sale, pana, vioara și bagheta, marele muzician George Enescu, este evocat ca o sfântă amintire a autoarei.

Cu modestie, dr. Alice Stamati - Claudian consemnează că „*pentru munca depusă în slujba patriei mele, în perioada războiului 1916 - 1918*” a fost decorată cu Ordinul „*Coroana României cu spade*” în gradul de drept Cavaler, „*Crucea Comemorativă*” a războiului 1916 - 1918, „*Medalia Aliaților*” și alte distincții, o recunoaștere a celei care și-a încheiat nobila misiune ca medic al Ministerului Învățământului și al Eforiei Spitalelor Civile din București.

* *
*

În vara anului 1916, la izbucnirea războiului mondial eram în vârsta fragedă a tinereții – studentă în anul IV a Facultății de Medicină din București.

Isprăvisem concursul de externat, la Eforia Spitalelor Civile și conform alegerii, în urma clasificăției, luasem locul de externă la Spitalul Colțea, în clinica prof. dr. Petrini – Galați, Serviciul Dermatologic.

Familia mea, locuia la Ploiești – tatăl meu militar, lt. colonel Vasile Stamati, viitorul erou de la Mărășești care a condus atunci ca comandant, Regimentul „Mircea” nr.32 în legendara luptă în cămăși din ziua de 25 Iulie 1917 luptând și murind în fruntea regimentului – era în acel timp de izbucnire a războiului ajutor de Comandant al Regimentului „Mircea” nr.32 din Ploiești și avea și sub comanda sa batalionul II din același Regiment.

De mai bine de un an de zile, regimentul fusese dizlocat din garnizoana de reședință Ploiești, spre zona de frontieră și se găsea o parte la Mănești - Ungureni, iar alta, batalionul II, condus de tatăl meu la Cheia la poalele munților Carpați spre trecătoarea Bratocea.

Mobilizarea generală, a armatei, a fost decretată la 14 August 1916, iar declarația de război, a fost cunoscută de către popor, în ziua de 15 August 1916 dimineața.

Cobor dintr-o veche familie și anume ramura moldovenească a familiei Stamati – căci o altă ramură a acestei familii se stabilise în Basarabia.

Începând cu secolul XVI întâlnim mulți „Stamati” în istoria Principatelor – oameni cu simțăminte frumoase pentru patria lor și cu o cultură ridicată.

Bunicul meu a fost militar, căpitanul Gh. Stamati, tatăl meu de asemeni militar, colonelul Vasile Stamati.

Crescută într-o atmosferă de cinste, datorie, iubire de țară, fără a face nici o diferență de clasă socială și de rasă – apropiată și blândă, îndatoritoare până la sacrificiu față de toți cei ce mă înconjoară și cu marele entuziasm al tinereții și cu tot devotamentul ce îl aveam pentru țara mea, am înțeles și eram pătrunsă că și eu trebuia să îmi fac aici în zona internă, datoria pentru patria mea, așa precum și-o făcea tatăl meu, pe front și cum și-o făceau și mama și sora mea și una și alta în spital îngrijind de răniți.

Mi-am zis, că îmi voi face datoria, la „Spitalul Colțea” acum militarizat în întregime – la care fusesem repartizată în urma concursului de externat dat – voi lucra în liniște și ajuta și eu țara ferită în spital de ori și ce pericole, gloanțe, obuze, bombardamente. Dar toate acestea, au durat doar o clipă – și iată-ne și pe noi amenințați, de Zeppelin și de aeroplanele dușmane, care fără cruțare loveau cu sălbăcie și în populația civilă.

De cele mai multe ori, ziua, la orele când lumea venea de la serviciu și străzile erau mai populate, veneau în formație aeroplanele tip „Taube” albe strălucitoare nespuse de frumoase, dar de data aceasta, acești frumoși porumbei, simbol al nevinovăției și al păcii, reprezentau simbolul morții.

În prima noapte, după declararea războiului, în noaptea de 14 spre 15 August 1916, am fost vizitați de Zeppelin 101 – acesta a aruncat bombe explozive și bombe incendiare.

Dușmanii își făcuseră obiceiul ca noaptea să atace Zeppelinul, iar ziua aeroplanele – germanii aveau o bază în Bulgaria de unde porneau atacurile în România - sirenele sunau imediat ce treceau Dunărea, urma apoi tragerea clopotului mare de la Mitropolie urmat de tragerea clopotelor de la celelalte biserici și apoi șueratul sergentului de stradă. Luminile, în București, erau camuflate – geamurile vopsite în albastru, sau acoperite cu hârtie neagră – felinarele foarte rare aprinse din loc în loc camuflate și ele – nerespectarea ordonanțelor se pedepsea riguros. Circulația era foarte anevoioasă și se întâmplau multe accidente – aspectul străzilor era sinistru. Când Zeppelinul, trecea înapoi Dunărea, de data aceasta suna sirena de la Arsenal și atunci lumea părăsea adăposturile.

Nici acum, în anul 1976, deci după 60 de ani nu voi putea uita niciodată spectacolul ce mi s-a întipărit adânc în minte din ziua de 25 septembrie 1916.

Într-o frumoasă și însorită zi de toamnă când după ce muncisem din greu în spital, care acum era cu totul la dispoziția armatei – și unde în toate serviciile spitalului cu foarte mici excepții nu se mai făcea decât îngrijirea răniților și bolnavilor aduși de pe front și din apropierea frontului – către orele 2 ½ - 3 după amiaza ne aflam în sufrageria spitalului, unde după o masă ce o vom lua destul de rapid, urma să ne reîntoarcem în serviciu să ne continuăm munca întreruptă prin o mică pauză – Deodată începem să percepem un zgomot ne mai auzit de noi – un zumzet de motoare, care se înțețeau din ce în ce se apropia mereu și cu toții am lăsat mâncarea și am alergat pe terasa spitalului Colțea și urmărind zgomotul ochii noștri s-au îndreptat spre cerul albastru senin fără nici un nor – și în ignoranța noastră, asupra intenției dușmanilor care credeam fac o demonstrație – contemplam grupele de avioane albe strălucitoare 5 avioane tip „Taube” de toată frumusețea – și nici prin minte nu ne trecea că într-o clipă vor deslănțui unul din cele mai dezastruoase bombardamente în plină zi asupra populației nevinovate a Bucureștiului.

Bombele pe care le urmăream cădeau în apropierea și în jurul spitalului, căci ei au urmărit străzile cele mai populate –

cartierul comercial str. Lipscani, piața Sf. Gheorghe, piața mare și împrejurimile – Spitalul nostru se găsea în mijlocul lor.

Nici nu am putut să ne desmetim bine de groaza ce ne cuprinsese – căci, imediat am fost chemați – la camera de gardă. Într-o clipă, curtea și culoarele spitalului s-au umplut de târgi cu răniți aduși de camioanele sanitare – mulți muribunzi, femei înnebunate de groază, grav rănite – care strâneau la pieptul lor, corpul copiilor lor și nu își dădeau seama că erau morți – femei cu răni grozave – cu rochiile pline de sângele ce șiruiau din răni – oameni cu fețele zdrobite, cu fălcile rupte – cărnurile care le atârnau – un spectacol îngrozitor – și așa apoi ziua și noaptea lucrul nu mai înceta – amputații mari, pansamente grele, acesta a fost doar începutul – zilnic se scurgeau târgile venite, mereu, cu noi și noi răniți.

În acea zi au fost asvârlite 30 de bombe – rezultatul a fost 500 morți și peste 1.000 răniți. Bombardamentul, după cum am spus, se făcea mai întotdeauna în centrele mai populate comerciale mari și la orele când strada era mai aglomerată.

Spitalul Colțea, fiind un mare centru chirurgical condus de diverși chirurghi specialiști printre care prof. dr. Toma Ionescu, prof. dr. Herescu, prof. dr. Iacobovici, docenții doctori Cealâc, Stromingher, Grigoriu, prof. Manolescu – și alții – apoi și prin situația așezării lui în centrul capitalei, era foarte aglomerat. Noi aveam titlul funcției noastre de externi, eram și noi mobilizați la armată, iar datorită bunului nostru efor prof. dr. Gerota renumitul nostru chirurg – ne-a dat locuința în spital în camerele rămase libere ale internilor de spital prin plecarea lor la diverse unități de front și în același timp ne-a dat și masa gratuită – în felul acesta viața noastră fiind mai ocrotită și munca noastră fiind mai cu folos și chiar marii chirurghi când era mult de lucru rămâneau și ei noaptea în spital.

Tatăl meu lt. colonel Vasile Stamati își făcuse intrarea în război, primind botezul focului în trecerea munților Carpați în Transilvania prin pasul Bratocea pe unde și de unde au înaintat biruitori, destul de repede. La data de 25 septembrie 1916 a fost rănit

la mână și obraz în luptele de la Bran O.Z. 54 C.P.A. – a fost pansat pe front nu și-a părăsit nici o clipă postul. Nu tot astfel stăteau lucrurile pe alte fronturi. Greutățile ce le întâmpinaseră trupele românești pe frontul de luptă cu bulgarii și cu germanii – în Dobrogea și la frontiera cu Bulgaria – au făcut ca să se ia măsuri de întărirea trupelor române pe aceste fronturi cu unități care luptau în Transilvania unde situația deocamdată nu era chiar așa grea – și printre unitățile aduse a fost și Regimentul „Mircea” nr. 32 care trebuia să treacă Dunărea pe un pod de vase pe la Flămânda. În drum spre Dunăre trecând prin București către Giurgiu regimentul a făcut un mic popas de câteva ore în stația B. M. triaj (Chitila). Aceasta, către începutul lunii septembrie 1916. Tatăl meu, a trimis un curier la spitalul Colțea, să mă anunțe, să vii imediat să mă vadă – am trebuit să cer îngăduința de a pleca de la vizită prof. dr. Petrini Galați în al cărui serviciu mă găseam – ca să-mi văd părintele – răspunsul său a fost un „nu” categoric și grav.

Acest profesor avusese un fiu, care murise la vârsta de 20 de ani – și după aceea în viața lui totul era sobru – pe figura lui nu se vedea nici o rază de lumină, era îmbrăcat totdeauna în negru – halatul lui de spital era din pânză neagră, toate lucrurile în cabinetul lui erau învelite cu postav și catifea neagră, toată lumea în serviciu mergea în vârful picioarelor nu se scotea o vorbă de prisos – totul se reducea la îngrijirea apropiată a bolnavilor și la ședințele și lucrările științifice – tratamentul ce li se aplica bolnavilor trebuia să fie făcut de așa natură ca bolnavul să nu scoată nici un sunet de durere.

Cu toate că eram foarte tânără și foarte timidă și mai ales la înfățișarea și ambianța în care mă găseam în acel moment, am avut curajul să-i răspund: „Domnule profesor – și Dvs. ați fost tată – ați avut un fiu pe care l-ați iubit mult – cum puteți să mă opriți și să nu mă lăsați să merg să văd pe tatăl meu? Poate este pentru ultima oară.”

La cele spuse de mine profesorul a stat ca împietrit, bine înțeles că împietrise și toți cei din clinică, care urmau vizita mare și profesorul mi-a spus cu un glas stins: „Poți pleca”.

În afara fericirii de a fi îmbrățișat cu toată dragostea nemărginită ce i-o purtam – pe tatăl meu – în acea zi mă mai aștepta încă o mare bucurie.

Marele nostru George Enescu, însoțit de pianistul Fuchs venise să cânte pentru răniți în amfiteatrul spitalului, așa de duios, cum numai El și nimeni altul pe acest pământ nu știa, totul s-a desfășurat într-un entuziasm și un delir de nedescris pentru noi toți, care am avut fericirea să-l avem așa de aproape.

Am lucrat aci la spital, până a început retragerea armatei noastre din Oltenia și Transilvania și atunci, încet, încet, odată cu evacuarea trupelor și din Muntenia am fost și noi atașați la diferite formații sanitare la spitalele ce părăseau Bucureștiul.

Mama mea și sora mea, lucrau la Spitalul Cercului Militar din Ploiești – împreună cu alte soții de militari – mama mea, conducea spitalul din punct de vedere administrativ, iar sora mea, tânără și ea talentată în meșteșugul penelului, studentă a școalei de Belle-Arte din București, supraveghea și ajuta cu toată măestria artei sale, la bucătăria spitalului spre marea mulțumire a răniților care erau foarte încântați de buna și deosebita hrană ce li se pregătea.

Tatăl meu, care după cum am văzut mai sus, se îndreptase cândva cu unitatea lui către Dunăre, în urma contramandării trecerii de la Flămânda în ultimele zile ale lunii septembrie au fost din nou întorși în interiorul țării și purtaseră din nou victorioase lupte, la Câmpulung Dragoslavele, Lerești – și acum, în luna noiembrie 1916 se găseau și ei în retragere spre Moldova.

Retragerea se făcea în condiții extrem de grele de ploaie, lapovișă, zăpadă – drumurile erau desfundate – armata era demoralizată în mare parte – fiecare bucată de pământ era cedată cu mare greutate – cu multă trudă.

O parte din armată, se retrăgea spre Târgoviște, apoi spre Ploiești – Regimentul 32 „Mircea” urma și el această cale – apărarea Ploieștiului a cerut multe jertfe – apoi retragerea către Buzău, Râmnicul – Sărat – de aci spre județul Botoșani unde au poposit în Comuna Durnești, unde au cantonat pentru refacerea la reședința

părții sedentare a regimentului. Au ajuns aci către sfârșitul lunii Decembrie 1916.

Iarna era grea – viscole mari – zăpada era mare – șoselele erau astupate – înzăpezite – se circula urmărind stâlpii de telegraf – lupii atacau.

Medicii și colegii mei de la Spitalul Colțea, au fost și ei trimiși la diverse unități – o parte din ei la Sinaia la Spitalul 3 evacuare condus de prof. Amza – Jianu instalat la Hotelul „Palace”, azi „Postăvarul”, apoi adusă la Ploiești după căderea Bucureștiului (23 noiembrie) – la Liceul Petru și Pavel, amenajat acum în spital – din a cărei formație făceam și eu parte.

Strada pe care locuiam la Ploiești – str. Poștei – era drumul spre șoseaua națională Buzău – Râmnicul - Sărat – Moldova – pe ea, se scurgeau zi și noapte trupele ce primiseră ordine de retragere spre Moldova – și împreună cu ei, urmau același drum de retragere spre Moldova – și o parte din populația civilă – care fără a fi îndrumată de cineva, mergând în necunoscut își părăsiseră și ei locuințele, gospodăriile lor și pe jos, fie cu căruțe, camioane, mașini – încărcaseră ce avuseseră mai de preț – din care însă bineînțeles nu lipsea purcelul, câte un vițeluş, câteva păsări și nelipsit câinele credincios legat sub căruță.

Tatăl meu, ne scria și ne-a sfătuit ca în cazul când trupele dușmane se apropia de Ploiești, să plecăm și noi cu partea sedentară a regimentului, să nu rămânem sub ocupația străină.

De la Marele Cartier, se primeau diferite ordine și trupele care se găseau mai în urmă trebuiau să distrugă tot ce întâlneau în calea lor și ar fi putut să le fie, de mare folos, trupelor dușmane: poduri, locuri strategice, diverse depozite de muniții și, în special, depozite de alimente.

Plecarea noastră a fost dureroasă – însă tot nu ne venea a crede, că reîntoarcerea noastră, nu va fi pe curând.

Am părăsit Ploieștiul aproape cu ultimul tren cu partea sedentară a Regimentului 32 „Mircea”. Îmbarcarea în gară pe înserate în vagoane de marfă – deci fără căldură, fără lumină, cu destinația Buzău, Râmnicul - Sărat, Moldova.

Spitalul și personalul de care aparțineam eu, plecaseră din Ploiești cu un tren sanitar cu 2 - 3 zile înainte, urmând ca să mă prezint la formație, când se va stabili – până atunci am mai stat câteva zile cu mama și sora mea. Din casa de la Ploiești, nu am luat absolut nimic – în graba cu care am plecat nu am putut lua decât strictul necesar de îmbrăcăminte, până și mâncarea am lăsat-o pe masă.

Toată gospodăria noastră, dând-o în primirea vecinilor, care nu au întârziat, că de a doua zi, să și-o împartă – o gospodărie de zeci și zeci de ani – cu totul între ei.

Plecarea a fost către sfârșitul lunii noiembrie după căderea Bucureștiului deci după 23 noiembrie 1916. Vremea era foarte rece, ploaie, umezeala – frigul te pătrundea prin toate mădulele – vagoanele de marfă nu au căldură, deci nu era o călătorie de loc plăcută – ședeam jos pe paie și înveliți cu niște cojoace. Tot timpul drumului se auzeau bubuiturile de tun și exploziile din regiunile sondelor cărora conform ordinelor primite li se dădeau foc. Ardeau sondele – rafinăriile cu toate rezervoarele lor de pe Valea Prahovei, Valea Teleajenului, Valea Ialomiței până în Valea Buzăului. Tot cerul era roșu și focul pâlpâia mai puternic sub presiunea vântului – era totuși un spectacol grandios.

Trenul mergea foarte încet, ședea mult prin gări – liniile erau blocate, ceasuri întregi se aștepta până să se obție plecarea, trăiam cu groază ca din moment în moment să nu cădem în mâna dușmanilor.

Din când în când, prin grija celor ce conduceau unitatea Regimentului 32 „Mircea” partea sedentară – ni se mai aducea câte un ceai cald – care ne mai înviora puțin.

Am mers astfel către Buzău – Râmnicul - Sărat și apoi îndrumați spre Galați pe o linie moartă la stația Tulucești – unde neavând locomotivă nu am putut pleca mai departe – decât peste câteva zile.

Acolo, în gara Tulucești, mi-am găsit și trenul sanitar cu formația mea – care aștepta și el să vie vre-o locomotivă să-l ia și să-l

ducă mai departe. Tot aci în gară se mai găseau nenumărate alte trenuri, fie sanitare, fie alte trenuri de formații oficiale.

Atât trenul sanitar al formației mele, cât și cel cu partea sedentară a Regimentului „Mircea” 32 trebuiau să fie îndreptate spre Bacău.

Am profitat de prezența trenului sanitar al formației mele și mi-am luat locul la care eram repartizată. Am mai stat în gara Tulucești vreo 2 - 3 zile în frig și în sfârșit a sosit o mașină care ne-a dat căldură și ne-a pornit spre Bacău destinația noastră.

Partea sedentară a Regimentului 32 „Mircea” a ajuns și ea la Bacău, de unde a fost apoi trimisă în județul Botoșani, în comuna Durnești, unde a sosit și partea activă a regimentului pentru refacere (28 decembrie 1916).

În drum spre Bacău, formația noastră s-a mai risipit. Prof. dr. Amza – Jianu, radiologul dr. Amilcar Georgescu și alții – apoi și din personalul administrativ au plecat la Iași, acolo fiind un mare centru spitalicesc.

Cel mai mare spital de chirurgie din Iași, era instalat la „Liceul Internat” și era condus de medic colonel prof. dr. D. Gerota.

Noi, cei care am ajuns la Bacău – formația noastră a fost instalată la Cazarma „8 Obuziere” la marginea orașului Bacău – unde pe pavilioane erau instalate servicii de diferite specialități.

Formația noastră era denumită „Spitalul 7 Evacuare” – formație de front sub conducerea colonelului prof. dr. Iacob Iacobovici – unul din cei mai mari chirurgi ai țării noastre – colaborator al prof. dr. Toma Ionescu.

Profesorul Iacobovici, om sobru devotat meseriei sale, până la sacrificiu pentru bolnavi, apoi formația cuprindea pe dr. Petre Topa – distins chirurg ortoped, medicul Alexandru Crăiniceanu - prorector a Facultății de Medicină din București, drd. Emil Țeposu din legiunea Ardeleană (viitorul profesor de urologie la Cluj), med. slt. Alice Stamatii extern al Eforiei Spitalelor Civile din București – numeroase surori și personal administrativ.

În anul 1917 Serviciul sanitar al armatei retras în Moldova, condus de medic general Vicol, a căpătat o nouă organizare fiind subordonat „Marelui Cartier General” (Iași).

Armata I avea 12 spitale de evacuare sub conducerea medicului general Iacob Potîrcă – iar Armata II avea 8 spitale de evacuare, sub conducerea medicului general Antoniu.

În vederea operațiunilor din vara anului 1917, s-au organizat 2 mari centre de triaj: Sascut și Bacău.

Armata I: (Comandant General Cristescu până la 30 Iulie 1917 (12 August stil nou); General Erenia Grigorescu Sascut legat imediat cu Spitalul de Evacuare condus de medic Colonel Butoianu.

Armata II: (Comandant General Alexandru Averescu) Bacău în imediata legătură cu Spitalul 7 Evacuare condus de Medic Colonel Profesor Doctor Iacob Iacobovici și Spitalul de Chirurgie din centrul orașului Bacău condus de Colonel Profesor Doctor Titi Constantinescu.

Spitalele de Evacuare, aceste formații din imediata apropiere a frontului, aveau o mare misiune și o mare răspundere – aci se dădeau primele îngrijiri mai amănunțite, se făceau primele operații mari și urgente, ce erau necesare și aceasta ținându-se seama, mai întâi de leziunile ce aveau, organele interesate și de gravitatea lor.

De priceperea, tratarea și îngrijirea ce o primeau cei răniți depindea de cele mai multe ori, viața celor încredințați acestor formații.

Fiind în apropierea câmpului de luptă, în unele zile și nopți de nespus de grele atacuri, se auzeau până la noi bubuiturile diverselor proiectile de artilerie ce cădeau atât dintr-o parte, cât și din alta a celor două fronturi.

Evacuarea celor răniți și celor bolnavi de pe linia frontului din fața dușmanilor în timpul cruntei ofensive cerea un efort de neînchipuit din partea celor ce trebuiau să îndeplinească această sarcină. Focul de baraj inamic era așa de grozav că răniții din primele linii rămâneau pe teren neputând fi ridicați.

Pe frontul de la Oituz răniții în stare gravă erau conduși la marele centru spitalicesc de la **Coșofenești**, drumul spre Sascut sau

Bacău fiind prea lung pentru cazurile mai grave. În marile lupte, numărul celor internați la Coșofenești ajungea și până la 3.000 bolnavi.

Evacuarea de pe front se făcea prin ajutorul ambulanțelor divizionare – acestea erau trase de cai – erau greoaie, fiind împovărate cu fel de fel de materiale sanitare: medicamente, instrumente, alimente, lenjerie etc. Această formație avea medici, farmaciști – sanitari.

Bolnavii gravi erau aduși pe brancarde și instalați în ambulanțe – de aci ei erau transportați în gări, îmbarcați în trenurile sanitare de unde apoi brancardele erau luate de camioanele Ford și duse la Spitalele de Evacuare.

Camioanele Crucii Roșii – erau de cele mai multe ori conduse de femei, iar trenurile sanitare aveau de asemeni infirmiere tot femei.

Aveam foarte mult de lucru – zilnic soseau de pe front – trenurile sanitare – iar din gări cu camioanele Ford erau aduși la spital răniții.

Sosirile se făceau mai ales noaptea, spre a se feri de bombardamentele avioanelor dușmane care în timpul zilei când treceau spre zona frontului – nu uitau să ne mângâie și pe noi cu câte-o bombă.

Trierea bolnavilor, se făcea cât se poate de repede – toată filiera serviciilor pe unde trecea cel adus la spital se făcea cu o mare repeziciune ca să ajungă cât mai repede acolo unde trebuia să i se dea în grabă asistența (plagă abdominală, garouri, hemoragii) de care avea nevoie și astfel spre a face loc unui val de noi răniți ce ne soseau.

În lunile de vară, în marile ofensive, târgile erau întinse una lângă alta pe iarba cu rouă, de multe ori la lumina lunei și repede se făcea trierea și cei mai gravi erau spălați – pregătiți repede și transportați în sălile de operații unde cu toții căutam să ne dăm toată osteneala, toată puterea și elanul nostru al tinereții spre a-i scăpa de moarte, a-i opera și apoi a-i trimite mai departe către alte spitale din zona internă unde să își vindece complet toate suferințele.

În spitalul nostru, aveam două săli de operații – la fiecare etaj câte una – la cea de sus lucra prof. dr. Iacobovici cu dr. Topa, la cea de jos dr. Alexandru Crăiniceanu cu drd. Alice Stamati și drd. Emil Țeposu. Anestezia la sala noastră se făcea cu mare pricepere de neobositul sergent sanitar Tupiluș (care către sfârșitul războiului a fost omorât – primind în spate în lanul de grâu din apropiere unde se dusesse să se odihnească, sfărâmaturile unui obuz de la avioanele ce aproape zilnic ne vizitau).

Munca era grea, zi și noapte continuu treceau prin mâna noastră atâtea și atâtea oameni, sfărtecați de gloanțele dușmane, obuze, foarte mulți prezentau răni datorită gloanțelor întrebuițate „Dum – Dum” care explodând, distrugau țesuturile musculare și osoase pe o întindere mare – foarte mulți răniți prezentau fracturi deschise ale membrelor superioare, cât și ale membrelor inferioare – aceștia erau tratați punându-li-se „**aparate armate**” după procedeul ce ne învățase prof. dr. Toma Ionescu.

O zi, ca oricare – alta –

După masa de prânz, adunați în grupuri, medici vârstnici și tineri, însoțiți și de personalul ajutător, făcând parte din servicii diferite, caută puțină odihnă, la umbra copacilor din curtea spitalului, după care destindere, să ducă mai departe munca de sfârșit de zi.

Oare câți răniți ne vor mai veni în noaptea aceasta?

La începutul războiului, nu erau destul de inițiați asupra îngrijirii răniților, apoi prin aplicarea celor învățate de la marele nostru chirurg prof. dr. Toma Ionescu puteam ușor îngriji rana, a o pansa cu mare îngrijire și rezultatele ce am obținut atunci, întrebuițând și **soluția „Dakin”** în spălături, irigații continue au fost extraordinar de bune – obținând o vindecare admirabilă mai ales că majoritatea fracturilor prezentau plăgi deschise care ne dădeau foarte mult de lucru – plaga era plină de pământ, găseam în traiecte adânci bucăți de stofă din haine introduse de proiectile etc. Aveam apoi de

îngrijit plăgi toracice ¹, plăgi abdominale, plăgi ale membrelor superioare și inferioare, plăgi ale capului, ale feței etc.

Plăgile erau produse de gloanțe de pușcă, de mitralieră, gloanțe „Dum-Dum”, schije de obuz, șrapnele. Fracturile erau de toate felurile – cele craniene, prezentau înfundări care dădeau fel de fel de manifestări cerebrale. Bolnavii, mai prezentau hemoragii abundente – apoi diverse șocuri, stări nervoase – stări depresive datorite demoralizării de care erau cuprinși unii.

Pe front, dușmanii întrebuițau și gaze asfixiante și gaze lacrimogene, care făceau și ele destule victime.

Printre răniții aduși, se găseau și mulți prizonieri din armata germană, cărora li se dădea fără nici o deosebire aceeași îngrijire ca și soldaților noștri.

Trebuie să mai menționăm, că în primăvara lui 1917, aci la Bacău, pe platoul de instrucție din apropierea cazărmilor ce le locuiam, a avut loc execuția fostului locotenent colonel Constantin Crăiniceanu, Comandantul Regimentului 25 Infanterie, care împreună cu colonelul Alexandru Sturza, care comanda Brigada 7 mixtă (între Oituz și Vrancea) au fost acuzați de trădare către nemți. Amândoi au fost judecați și condamnați la moarte. Deoarece colonelul Sturza trecuse la inamic a fost condamnat în lipsă. Lt. colonel Crăiniceanu a fost executat în săptămâna paștelui – (unii spun că a fost adus la locul de execuție chiar de tatăl său, generalul Grigore Crăiniceanu fost comandant la începutul războiului al Armatei II) – în fața regimentului ce îl comandase. A fost executat de un pluton de soldați din același Regiment 25 Infanterie (Armata II). Sentința de condamnare la moarte a fost semnată de generalul Presan, Șeful Marelui Cartier General – (unchiul său fratele mamei colonelului Crăiniceanu).

În timpul cât am fost la Spitalul din Bacău am avut în două rânduri prilejul să îl avem în mijlocul nostru pe marele **Enescu**. Se găsea și el în Moldova și căuta prin cuvintele sale calde să aline

---

¹ Soluția „Dakin” nu se întrebuițea la nici o plagă a aparatului respirator – fiind iritantă, având în compoziție clor.

durerile și să aducă prin muzică speranța spre o victorie apropiată și deplină. Mai veneau echipe de teatru, apoi se făceau și se jucau fel de fel de reviste destul de reușite, care ne mai descreșteau frunțile.

În acest spital, cu profesorii, colegii, surorile, sanitarii, am trăit într-o atmosferă foarte plăcută de mare prietenie – eram o singură și mare familie care nu aveam alt țel decât ca răniții și bolnavii care ni se aduceau și ne priveau cu atâta încredere să nu fie dezamăgiți.

Deseori plecam pe câmpul din apropierea spitalului să ne mai destindem puțin și să mai îmborsăvăm cu aer curat plămânul nostru, tixit de fel de fel de medicamente și de aerul destul de nesănătos al spitalului.

În ziua de 1 Mai 1917, am fost pe câmpul din apropierea spitalului, cu întreg personalul să sărbătorim cu tot meritul, această zi a „**muncii**” – rămânând în spital numai cei de gardă.

Spitalul nostru, era deseori vizitat de autoritățile superioare de la Marele Cartier General, care se interesau de mersul lucrului și nevoile ce se mai iveau.

În vara anului 1917, la începutul ei, am fost vizitați de ofițeri ai Misiunii americane, conduși de ofițerii noștri de la Marele Cartier General al Armatei II (General Averescu).

Tocmai, când Misiunea se afla la noi, la Cazarma 8 obuziere, pe deasupra spitalului, au trecut escadrilele de avioane dușmane care mergeau să bombardeze frontul. Ofițerii americani proaspeți sosiți din patria lor, unde erau feriți de așa ceva, au observat și au stat multă vreme și au urmărit cu mare interes acest spectacol – care pentru ei era ceva cu totul nou – și pe care la ei în țară nu-l puteau avea.

* *

*

Nespusă bucurie și fericire a fost pentru noi toți cei din spital și în mod special pentru mine, ziua aceea când unul din ofițerii curieri ai Armatei II, ne aduse de la Iași ziarul local și guvernamental „România” în care era publicat „**Comunicatul oficial**” Nr.352 din 31 iulie 1917 ce cuprindea darea de seamă a evenimentelor importante

desfășurate în săptămâna ultimelor zile ale lunii iulie pe întreg frontul nostru de luptă, cât și de pe fronturile Aliaților.

Pe frontul de la Mărășești se citează în special faptele de eroism săvârșite de trupele noastre în grelele lupte din ultimele zile ale lunii – care fapte întreceau ori ce închipuire.

Atacurile date în masă de trupele prusace, „s-au lovit de vitejia soldaților noștri care deși inferiori numericeste au luptat cu o îndârjire fără seamăn”.

„Se citează cazul eroicului Regiment 32 Mircea ai cărui ofițeri și soldați lepădându-și ranița, căștile și hainele au pornit la atac numai în cămăși punând pe goană pe inamic”.

Câtă mândrie și câtă tărie au fost în sufletul meu, la citirea acestui comunicat – știind neîndoios, cu toată siguranța că tatăl meu a fost în fruntea celor victorioși.

Tatăl meu, aflându-se cu o vechime de mai bine de 10 ani în mijlocul lor în acest Regiment 32 „Mircea” cu reședința în orașul Ploiești – i-a crescut, i-a educat și i-a condus la biruință.

Călit în atâtea lupte duse de la începutul războiului pe diverse fronturi: Ardeal, Carpați, Dobrogea și apoi Mărășești după cum spun decorațiile sale – cu adâncă pricepere, curaj, avânt, bravură, întotdeauna învingător, viteaz în toate acțiunile sale ce i s-au încredințat – elogiât și cunoscut ca atare de toți superiorii săi.

Din scrisoarea Nr.14, datată 1 Noiembrie 1916, adresată de pe front de lt. col. Vasile Stamati soției sale.

(Originalul la centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară al M.A.N.).

Bugehea de Sus

Îți trimit un plic, de la colonelul Lișcu, în care îți trimisesem un raport de ce am făcut în lupta de ieri 31 Octombrie 1916, și îmi trimite plicul înapoi cu mulțumirile lui de modul cum am lucrat în această luptă ca și în altele multe.

Bucurați-vă și voi, că îmi fac datoria ca bun Român și atât cât puterile la vârsta mea mă ajută.

Să trimiteți și Aicei aceste rânduri spre a se mândri de tatăl ei.

Să trăiești, Dumnezeu să te binecuvânteze.

Ești a multa oară salvator, căci ai ajutat mai mult ca oricare.

Te felicit și te îmbrățișez.

ss. col. Lișcu

Șef Stat Major

Divizia 22

31 Octombrie 1916

* *

*

...Curajul și vitejia

Lt.col.Stamati îmi sunt cunoscute și pentru ele a fost propus și decorat.

Comandantul Diviziei a 5-a

General

1917/25.III

ss. Razu

* *

*

Ordinul „Coroana României” cu spade, în gradul de ofițer pentru bravura și priceperea ce a arătat în luptele de la Lerești, Câmpulung și în luptele retragerii.

Ordin de zi. Conferit dreptul de a purta panglica de „Virtutea Militară”

* *

*

Ordinul „Steaua României” cu spade în gradul de ofițer pentru bravura și avântul cu care a condus regimentul în luptele de la 24 și 25 Iulie 1917 pentru cucerirea Moarei Roșii și Satul Străjescu.

Atacat de forțe inamice covârșitoare a contra-atacat de mai multe ori punând stavilă înaintării germanilor și a căzut grav rănit pe câmpul de onoare.

Ordin de zi. Conferit dreptul de a purta panglica de „Virtutea Militară”.

* *

*

Stimată Doamnă Stamati,

Deși nu am avut onoarea de a vă cunoaște personal, și numai eminentul D-tale soț care mi-a fost sub comandă și care m-a uimit prin curajul său de care s-a bucurat. ...

General de Divizie

ss. Razu

19.VIII.1933

fost Inspector de Armată

La Mărășești și chiar pe prima linie a frontului, Regimentul Mircea Nr.32 a venit printr-o întâmplare. Regimentul se imbarcase pe ziua de 18 Iunie 1917 din gara Trușești și Dângenii, Județul Botoșani cu destinația stația Fulgerești, Județul Covurlui – de unde debarcând trebuiau să urmeze pe jos drumul ce îi era destinat conform planurilor dinainte întocmite de Marele Stat Major al Armatei. Mărșăluiau toată noaptea, iar ziua ședeau ascunși prin pădure, prin sate, spre a nu fi văzuți de inamic. În drum mai ajutau la unele lucrări necesare, tranșee, diverse săpături. Noaptea în drumul lor ajungând prin gări, descărcau din vagoane munițiile primite. Și așa către mijlocul lunii Iulie ajunseseră foarte aproape de frontul Mărășești. Aici se întâmplă un lucru neprevăzut și anume se ivi un gol pe prima linie a frontului într-un sector rămas descoperit.

Comandanții armatei noastre, erau la curent cu sosirea la inamic a nenumărate divizii aduse de pe alte fronturi și care urmau ca împreună cu armatele inamice existente conform planului ce se urmărea, a da o lovitură decisivă și deci a cuceri și restul de pământ ce mai rămăsese din țara noastră: „Moldova”.

În consecință, trebuiau luate măsuri, de foarte mare urgență, pentru acoperirea imediată a acestei spărturi de care fără îndoială armata inamică va căuta să profite – cât mai neîntârziat.

De mare ajutor, providența aduse la timp Regimentul 32 care avea, după cum am spus, o altă destinație² - cum ne scria tatăl meu într-una din ultimele scrisori ale sale – din 21 Iulie 1917 (scrisoarea nr.21).

Cu o faimă binecunoscută din cele petrecute anterior în război, prezenta deci o mare garanție că va îndeplini cu mare avânt, cu mare pricepere și cu ori ce sacrificiu ori și ce grea misiune de mare răspundere ce i s-ar încredința.

Comandantul armatei noastre decise deci: Regimentul 32 Mircea va trece imediat pe poziție, neținându-se seama că trupa acestui regiment era foarte obosită, noaptea mergeau spre a nu fi descoperiți de inamic, iar ziua nu se puteau odihni cum s-ar fi convenit – și nici hrăniți nu erau suficient, nu aveau un cantonament stabil – se hrăneau mereu cu mâncare rece și aceea cu întârziere.

La primirea ordinului, lt. colonel Stamati și-a dat seama de pericolul mare care amenința soarta „Moldovei” a scumpei sale „Moldova” singurul pământ ce mai rămăsese necotropit din țara noastră.

În ziua de 23 Iulie, la ora 9, seara regimentul primește ordinul să treacă pe front să ocupe sectorul părăsit și din acel moment chiar încep ușoare ciocniri.

În ziua de 24 Iulie trupele germanilor încep ofensiva vrând să profite de marele avantaj ce li se prezenta prin spărtura ivită, fiind absolut încredințați de o rapidă și mare victorie pe frontul român.

Spre marea lor surprindere sunt dârji respinși – atacați și contraatacați și de 25 Iulie culminând avântul Regimentului 32 Mircea cu lupta „Cămășilor albe” – fiind apoi ajutați și de trupele române care soseau să împlinescă eforturile supraomenești făcute de acest regiment tampon care astfel prin vitejia sa a oprit pulhoiul german să mai înainteze.

---

² Vezi articolul: „De pe frontul Nostru. Luptele de la Mărășești” N. N. Beldiceanu, p.9/2 la : „Diferite acte ce au aparținut col.V.Stamati ” ziarul România , Anul I N.168, Vineri, 11 August 1917, Iași. Originalele: „Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară a M.A.N.”

Bukarester Tageblatt Nr.221 din 12 August 1917 (30 Iulie stil vechi).

„**La 7 August (25 Iulie stil vechi) rezistența dușmană s-a întărit.**

Puternice forțe dușmane au fost aduse în marșuri grăbite la locul spărturii, pentru a indigui înaintarea noastră și a întări rezistența rusă – În contraatacuri puternice executate după părerea infanteriei noastre cu un avânt strălucit, încercau Românii să repare eșecul rus din ajun...”

* *

*

Colonelul Stamati și-a dat seama de greaua răspundere ce apasă pe umerii lui – de data aceasta locul lui nu mai era aproape de prima linie ca de obicei nici chiar în prima linie – ci în fruntea lor – și astfel și-a împlinit jurământul: a fost gata să-și jertfească viața spre apărarea steagului și Patriei.

Citat din „Istoricul Regimentului 32 Dorobanți „Mircea”
Pag. 60:

Pierderile noastre în luptele crâncene din această zi au fost:

Lt. colonel Stamati Vasile. Comandantul regimentului sacrificat ca un erou la datorie.

Eternă să-i fie memoria și nepieritoare recunoștința din partea oștirii și a țării pentru sublima jertfă adusă la întregirea neamului românesc. . . .

*Neștearsă și în veci neuitată va fi memoria bravului comandant de batalion **Maiorul Ionescu Atanase** care a căzut în fruntea unității sale pe când o îmbărbăta în contraatacul legendar din 25 Iulie 1917.*

Marele Cartier General al Armatei

Secția III Adjunctatură

Marele Cartier General ³

Biroul 5 Personal

11.8.1917

---

³ Doamnei Maria Colonel V. Stamati - Ploiești

Soțul Dstră dl. Colonel al nostru, a rămas în mâna inamicului rănit de un glonte de mitralieră – în abdomen – focul de baraj inamic era așa de grozav, că a rămas pe teren neputând fi ridicat.

Puteți fi însă mândră, că a căzut ca un erou.

Nu e pușin lucru, ca un comandant de regiment ce își are locul lui mult la urmă – și bine adăpostit, să cadă lovit de glonț.

Înseamnă că și-a făcut datoria cu un extrem devotament, fiind pildă pentru ceilalți.

Lacrămile ce le-ați vărsat – vor fi răzbunate.

Ss Maior I. Georgescu

* *

*

Regimentul „Mircea” Nr.32

Cabinetul Comandantului

*Mult Stimată Doamnă*⁴

Ca un prinos de recunoștință și admirație ce regimentul păstrează în veci neuitatul erou Colonel Stamati – tatăl Domniei Voastre – care și-a dat tot ceea ce avea mai scump – viața – pentru țară și gloria regimentului pe care l-a condus la biruință în aprigele lupte de la Mărășești, înscriind pagini de glorie nepieritoare în cartea acestui regiment, vă rog să primiți alăturat, un exemplar din „Istoricul Regimentului” de la înființare și până astăzi – tipărit cu ocazia serbării cincantenarului său.

Vă rog să primiți, stimată Doamnă, expresia omagiilor mele respectuoase.

*ss. Colonel Deliceanu*⁵

11.VIII.1933

Ploiești

---

⁴ Regimentul „Mircea” nr.32

Doamnei

Doctor Alice Stamati-Claudian

Str. Colonel Stamati - Ploiești

⁵ Colonel Deliceanu C. Comandantul Regimentului „32 Mircea” la 16 ani după moartea Colonelului Stamati Vasile

În această grozavă, bătălie din 25 Iulie 1917 stil vechi (7 August stil nou) Regimentul „Mircea” Nr.32 a pierdut 39 ofițeri, 2.065 trupă (morți, răniți și prizonieri)⁶.

Din totalul celor rămași efectiv din tot regimentul s-a format a doua zi 26 Iulie 1917 un batalion comandat de Căpitan Curculescu Ștefan cu 12 ofițeri și 275 trupă.

Scopul sacrificiului era atins.

Stavila înaintării germanilor era pusă.

Biruința era a noastră.

* *

*

Moartea tatălui meu, a fost și este încă o mare și adâncă durere a sufletului meu.

Sunt mândră de tatăl meu așa cum m-a rugat el.

A murit, ciuruit de gloanțe de mitralieră – a murit mulțumit, în plină glorie și înconjurat de toți cei pe care el i-a îmbărbătat și l-au urmat neșovăind, luptând pentru biruință, pentru libertatea „Patriei” și cu care împreună, a adormit apoi pe vecie, într-un mormânt comun acoperit de același pământ: „Mărășești”.

Moartea, tatălui meu, nu am plâns-o și nici nu o voi plânge niciodată – niciodată.

Așa precum , a dorit-o el –

* *

*

În spital, eram ajutați în munca noastră de oameni devotați, surorile, infirmierele tinere și altele mai în vârstă, lucrau cu mult devotament lângă noi – sanitarii de asemeni.

Regret, că nu am păstrat în memoria mea numele lor, sau cel puțin a unora dintre ei.

Una însă a fost foarte aproape de mine, locuind la spital, chiar lângă camera mea – Valeria Branisce, măritată mai târziu cu dr. Nistor.

---

⁶ Pe câmpia de la Mărășești unde au avut loc grozavele lupte din ziua de 25 Iulie 1917/7 August 1917 au fost găsite și identificate numai oasele a 12 soldați din Regimentul 32 Mircea și ale unui singur ofițer

În afară de ea, mai erau două infirmiere venite toate 3 cu „Legiunea din Ardeal”. Centrul lor de organizare era la Iași și veniseră și prizonierii ardeleni din Rusia care numărau peste 100.000. Drd. Emil Țeposu de la formația noastră făcea și el parte din Legiunea Ardeleană – dintre aceea care fuseseră luați prizonieri de către ruși.

Valeria Branisce, fiică și soră de luptători din Ardeal venită să ajute și ea Patria - Mamă cu puterile ei – de un devotament extraordinar pentru bolnavi, de o blândețe nespusă – a fost stimată și iubită de toți cei ce au cunoscut-o.

Viața, ne-a risipit și nu ne-am mai întâlnit. Ea, m-a îngrijit și pe mine, cu același devotament în boala gravă dar – **nediagnosticată** de care am suferit către sfârșitul lunii August 1917, cu toate că zilnic eram vizitată de cel puțin 4 - 5 Doctori profesori universitari, șefi de laboratoare și diverși asistenți – ce veneau să mă vadă și care se mulțumeau să bea câte o cafea, să discute fel de fel de fapte diverse, să-mi mănânce toate proviziile de dulceață trimise de către mama mea – având însă nespusa grijă să flambeze lingurițele înainte de a se servi.

Câteva zile la rând, către orele 14, simțeam că mi se face cald, că încep să ard – ploapele îmi deveneau grele, ochii mi se închideau. Sora Valeria Branisce intra, îmi puneia termometrul care nu arăta la acea oră niciodată sub 39° - 40° și repede mă înfășa în cearceafuri reci – găsesc că e un tratament barbar.

Din marea dragoste ce o aveam pentru Sora Valeria Branisce, începusem să o urăsc – și mă apuca groaza când o vedeam apărând la ușe – știam ce mă așteaptă – știam ce urnează – dar într-o zi temperatura a scăzut brusc și m-am făcut bine – scăpând de tot chinul de până acum și ușurând prin aceasta și corpul medical să-și mai bată capul să-mi acorde un diagnostic.

În aceeași curte, în fiecare corp de clădire se găseau diverse servicii:

Spitalul de evacuare nr. 5 condus de Medicul Colonel Urdăreanu, prof. dr. Bălăcescu, dr. Marian, dr. Tyllo – apoi:

Spitalul mixt de evacuare cu diverse servicii de specialitate.

Spitalul serv. med.: prof. col. dr. Dobrovici

Spitalul Dermatologic: prof. col. dr. Demetriad

Spitalul Stomatologic: prof. col. dr. Staicovici

Spitalul Neurologie: prof. col. dr. Pitulescu

Spitalul Oftalmologie: col. dr. Pandelescu

Spitalul Genito - Urinare: conf. dr. Stromingher

Spitalul boli infecțioase: col. med. I. V. Bălănescu

Laborator: Medic Căpitan Titus Vasiliu (apoi prof. Cluj)

Medic lt. Emanoil Revici (azi la Institutul

Rockefeller S.U.A.)

Laboratorul spitalului, lucra tot așa ca toate serviciile, extrem de mult – lucra pentru tot spitalul – pentru toate spitalele din oraș și pentru încă multe centre spitalicești mai apropiate de front.

În toate aceste centre enumerate mai sus, se trimeteau bolnavi, după diagnosticul fiecăruia și în urma trierii lor pe specialități.

Odată cu încheierea armistițiului 26 Noiembrie 1917 – ne-am ocupat în afară de starea sanitară a trupelor și de starea sanitară a populației.

În ziua de 2 Ianuarie 1918 am fost chemați toți studenții din anul IV ai Facultății de Medicină din București să urmăm la Iași un curs anul V de 2 luni la Facultatea de Medicină din Iași pentru a nu pierde total anul în curs. Aci la Iași m-am întâlnit cu colege și colegi de spital din București care se găseau și ei la alte centre spitalicești în Moldova.

Cum, prim eforul nostru din București Prof. dr. D. Gerota era și el la Iași ca șef al marelui centru spitalicesc de chirurgie instalat la „Liceul Internat” ne cunoștea, căci el ne dăduse casă și masă la Spitalul Eforiei „Colțea” din București unde eram externe. S-a bucurat când ne-a văzut - „Fetele mele cele cuminți” așa eram poreclite din București – imediat ne-a reținut.

La spitalul său, a luat măsuri să ni se dea o odă și masa pe tot timpul cât va ține cursul – în plus a chemat pe o internă care urma să facă și ea cursul anului V cu noi – să ne aibe în grija ei – să ne

procure cărți – să avem pe ce învăța – și să ne conducă prin Iași, la cursurile și spitalele pe unde trebuie să mergem.

După ce am urmat cursurile, am dat examen – și apoi ne-am întors fiecare la munca noastră.

Trupele înghesuite, au fost atacate de un nou dușman – marile epidemii de: **tifos exantematic** și **febra recurentă**.

Apoi la Bacău, răniții și bolnavii din Armata II au fost internați în Spitalele divizionare, în spitalele mobile, de etapă și în spitalele de evacuare. Erau internați la aceste spitale și formații și bolnavii din populația civilă.

În spital duceam mare grijă contra noului inamic: „păduchele” – o mare grijă la locul de deparazitare a noilor sosiți. Umblam în halate pantaloni îmbibate în gaz (combinezoane).

La Bacău, au fost peste 4.500 de bolnavi de tifos exantematic și febră tifoidă și variolă.

La marginea orașului s-a făcut un **Lazaret nr. 220** unde se internau bolnavii contagioși – Lazaretul era condus de medic col. dr. I. V. Bălănescu. Numărul jertfelor date de către corpul sanitar superior a avut un procent de 14% din totalitatea efectivului (la 400 un procent de 14%). Au murit mulți și din personalul sanitar inferior 1.000 sanitari. Pierderile suferite de corpul sanitar în comparație numerică a fost comparativ mult mai mare, ca cel al armatei de operații. Au murit 250 medici 1/8.⁷

Generalul Grigorescu, Comandantul Armatei I, a citat corpul medical pe Ordin de Zi pe Armată pentru abnegația și contribuția adusă de ei țării.

Am lucrat la Spitalul 7 Evacuare până la data de 31 Mai 1918, când prin înmânarea Ordinului Nr.1200 / 1918 de demobilizare al Ministerului de Război, Direcția 6 Sanitară, conform dorinței mele urma să mă reîntorc la București.

De la Spitalul din Bacău, am plecat în satul Durnești, Județul Botoșani, unde era stabilită partea sedentară a Regimentului

⁷ Pe bună dreptate Corpul sanitar român a primit titlul onorific de : „**Apărătorii apărătorilor țării**”

„Mircea” 32 și unde am regăsit pe mama și sora mea. Am plecat apoi la Iași pentru a face formalitățile multiple necesare la Comandatura Germană și vizele pentru reîntoarcerea în țară, mama și sora mea la Ploiești, iar eu la București unde trebuia să mă prezint la Eforia Spitalelor Civile, spre a-mi relua postul de extern la Spitalul Colțea, Serviciul Dermatologic, unde urma să funcționez.

Trecerea în țară se făcea peste linia frontului de la Mărășești.

Plecarea a fost prin gara Mărășești unde ne-am prezentat pentru toate formalitățile la autoritățile românești, cât și cele germane.

Românii ne-au controlat foarte minuțios absolut toate bagajele. Când ne-am prezentat pentru aceleași formalități autorităților germane, aceștia ne-au oprit și au salutat spunând: „Nein” „nu” familiei unui erou nu i se controlează bagajele.

Comandatura gării ne-a dat apoi un compartiment singure cu sentinelă la dispoziția noastră, cu mențiunea către comandantul trenului să aibe grije de noi, să nu fim deranjate de nimeni până la Ploiești.

Aflasem din diverse corespondențe primite din țară, că acasă la locuința noastră din Ploiești – nu mai exista nimic – totul fusese prădat de cei din jur și toată casa ocupată.

În toiul nopții, am ajuns în gara Ploiești. Ne-am prezentat la Comandatură să vedem unde ne vom petrece noaptea. Imediat s-au luat măsuri să se evacueze o odaie la Hotel Europa din centrul orașului, asigurându-ne că a doua zi dimineața la ora 8 va veni un reprezentant al Comandaturii care ne va însoți, spre fosta noastră locuință (Str.Poștei nr.7).

La ora fixată, am plecat imediat cu trimisul Comandaturii, acesta a evacuat pe loc pe cei ce se instalaseră fără drept în casă și pentru moment, ne-a pus la dispoziție două camere – urmând ca în curând și neîntârziat să avem la dispoziție toată casa. Dintre cunoștințe ne-au procurat mobilierul strict necesar și ne-am înfiripat o mică și nouă gospodărie.

Am lăsat pe mama și sora mea la Ploiești și am plecat la București unde mă aștepta o nouă viață – noi și noi griji – noi și noi speranțe.

Acum eu după moartea tatălui meu, devenisem capul familiei – mama era suferindă (boală de inimă), sora mea cu toate că era cu mult mai mare ca mine – nu avea energia necesară. După ultimele rânduri și ultima dorință primită de la tatăl meu, ca un testament scris aproape în ajunul marei bătălii de la Mărășești îmi încredința în grija mea pentru totdeauna pe mama și sora mea.

Iulie 1917

Mânjina – Costache Negri

Dragă tată, v-ași scrie multe, dar nu pot.

Vă recomand însă, la toate inimă largă și să fiți cu curaj. Ori ce s-ar întâmpla să suportați totul cu liniște – Să vă îngrijiți una pe alta, până când Dumnezeu va voi să ne revedem de va fi posibil. Faceți economii enorme ca să aveți cu ce trăi – nu se știe ziua de mâine ce aduce și să nu aveți și să duceți lipsă. . . .

* *

*

Acum trebuie să muncesc, să duc la capăt cu bine cariera începută, pe care eu am dorit-o, pe care o iubeam și am iubit-o și cinstit-o întotdeauna așa cum a trebuit.

Pentru munca mea depusă în slujba patriei mele în perioada războiului 1916 - 1918 am fost decorată cu:

Ordinul „Coroana României cu spade” în gradul de Cavaler, pentru zelul și priceperea cu care am îngrijit în tot timpul Campaniei 1916 - 1917.

„Crucea comemorativă” a războiului 1916 - 1918.

„Medalia aliaților”⁸

---

⁸ Au mai urmat apoi mai târziu următoarele distincții:

4. „Meritul Sanitar” Cl.I (1942)

5. Medalia „Virtutea Ostășească” Cl. I (Conferită de către Consiliul de Stat al RSR în vara anului 1967 la împlinirea a 50 de ani de la glorioasele lupte de la Mărășești)

La vârsta mea, am socotit că nu e de prisos să scriu – și am scris – aceste rânduri „aduceri aminte” – ce au fost trăite, de o tânără româncă, fostă pe atunci studentă a Facultății de Medicină din București, aduceri aminte în care ea își deapănă o parte din firul vieții ei – ce a fost tors, începând din ziua de 14 August 1916 până către sfârșitul lunii August 1918 - griji – groază – zbucium – necazuri – speranțe înfăptuiri.

Dr. Alice Stamati – Claudian

6 martie 1976 cimec.ro / <http://muzeulvrancei.ro>